

اتحاد ملی و انسجام اسلامی رمز پیروزی

محمد آموزگار

«واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا»^۱

مقدمه

وحدت از مقولات اساسی و حیاتی است که از ابتدای پیروزی انقلاب، مورد توجه جدی رهبران و نخبگان جامعه بوده است. گره خوردن این مقوله با کیان نظام جمهوری اسلامی و امنیت ملی و نیز چالش‌های فراروی آن، سبب شد تا امام عظیم الشان و مقام معظم رهبری، طی دوران بیست و چند ساله انقلاب، همه گروه‌ها و احاد ملت را به وحدت، هم‌دلی و مهربانی با یکدیگر دعوت کرده و پیوسته از وحدت به عنوان یکی از نیازهای ضروری جامعه یاد کنند.

اساسا یکی از آسیب‌های جدی و جبران‌ناپذیر جوامع انقلابی و نهضت‌ها، ویروس تفرقه و اختلاف در جمع وفاداران انقلاب و نظام بر آمده از آن است، تاریخ نهضت‌های صد ساله اخیر ایران، گواه این مطلب است، عامل شکست نهضت مشروطیت و... چیزی جز تفرقه، دو دستگی و نفوذ عناصر غریبه در میان وفاداران به نهضت نبود. سیاست «تفرقه بینداز و حکومت کن» به عنوان یکی از شگردهای مؤثر دشمن در ناکام ساختن نهضت‌ها در حافظه تاریخ این ملت و تمام مسلمین مضبوط است.

اینک نیز روند اوضاع و احوال و مسایل داخلی و سمت و سوی جریانات از یک سو، اوضاع و شرایط بین‌المللی و مطامع دشمنان انقلاب و از سوی دیگر عواملی هستند که توجه به وحدت ملی و انسجام اسلامی را ضرورت بخشیده‌اند. توصیه‌ها و تذکرها و متعدد مقام معظم رهبری در چند سال اخیر به ویژه در فروردین سال ۱۳۸۶ به مناسبت پیام نوروزی بیان‌گر نگرانی عمیق معظم‌له از وضعیت موجود و پیامدهای آن بر نظام جمهوری اسلامی است.

تفرقه

معنای تفرقه

«فرق» به معنای پراکندن، شکافتن، جدا کردن بین دو چیز و جزء جزء ساختن است. به صورت فعل در باب تفعّل یعنی جدا شدن، پراکنده شدن. به صورت اسم «تفریق» یعنی ایجاد اختلاف کلمه به منظور افساد در دین، تفرقه افکنی و «تفرقه» به معنای جدایی انداختن، پراکنده ساختن و پراکندگی می‌باشد.

^۱ . آل عمران: ۱۰۳ .

عوامل تفرقه

مواردی که به عنوان تفرقه می‌توان از آن‌ها نام برد همان دشمنان انسان و انسانیت می‌باشند که با توضیح مختصری به معرفی آن‌ها می‌پردازیم:

۱ - نفس و هواهای نفسانی

از آن جایی که حب نفس منشأ تمام خطاهاست، یکی از عوامل مهم و اساسی اختلاف و تفرقه، اسارت در چنگال هوای نفس است. بسیاری کسان که حقایق و واقعیات را می‌بینند و راه درست را می‌شناسند و از اهمیت و ارزش وحدت و اتحاد آگاه‌اند اما به جهت آن که اسیر هواهای نفسانی خویش هستند، با انتخاب راه و روش نادرست در مسیر گمراهی حرکت می‌کنند و به اختلافات دامن می‌زنند. این افراد کسان هستند که از روی علم و به عمد به دنبال امیال نفسانی خود بوده و خلاف واقعیات حرکت می‌کنند؛ بنابراین به سمت اختلاف می‌روند و باعث تفرقه می‌شوند.

۲ - شیطان

هرگونه فساد و درهم‌اندازی و از هم‌پاشیدگی در ملت‌های اسلامی و ایجاد تفرقه و نفاق حتی در میان اهل ایمان، از وسوسه‌های شیطان است، چنان‌که خدای تعالی بر این امر با بیان دقیق اشاره فرموده و عموم اهل ایمان را در ارتباط با این موضوع از پیروی کردن از گام‌های شیطان برحذر داشته و می‌فرماید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ»^۲

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید همگی در مقام تسلیم و صلح و آرامش درآید و به دنبال رهنمودهای شیطان نروید که او دشمن آشکار شما است.»

از تفسیر آیه مورد بحث می‌توان این معنا را برداشت که تمام جنگ‌ها و خون‌ریزی‌ها در جهان با دخالت مستقیم شیطان برپا می‌شود که یا از طریق اختلافات قبیله‌ای و یا با ایجاد اختلاف در عقاید مذهبی و دینی ایجاد بلوا و آشوب می‌نماید و این شیطان است که از همان ابتدای خلقت، عداوت و دشمنی خود را با فرزندان آدم آشکار کرده و آنان را در خصومت با یکدیگر ترغیب می‌نماید.

۳ - منافقین (دشمنان داخلی و غیر خودی‌ها)

یکی از سیاست‌های منافقین در دشمنی خود، ایجاد اختلاف و تفرقه‌افکنی است. در قرآن کریم به این مطلب اشاره شده است:

«لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمْ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ»^۳

^۲ . بقره: ۲۰۸

^۳ . توبه: ۴۷

«اگر منافقان همراه شما به جنگ بیرون آمده بودند جز فساد (تردید و اضطراب) بر شما نمی‌افزودند و به سرعت در میان شما رخنه می‌کردند تا فتنه پدید آورند و در میان شما کسانی تأثیرپذیرند که به سخنان آنان گوش دل می‌سپارند و خداوند به ستمگران آگاه است».

از آیه شریفه استفاده می‌شود که حضور منافقان در جبهه جهاد، عامل تضعیف روحیه، تفرقه و تردید بوده و تحرکشان بسیار سریع است و چون برخی مسلمانان دارای بینش عمیق نیستند و خطرشان را درک نمی‌کنند، تحت تأثیر قرار گرفته و متفرق می‌شوند.

۴- کفار (دشمنان خارجی)

تاریخ روابط بین‌الملل نشان می‌دهد که قدرت‌های بزرگ جهانی به هیچ وجه کشورهای مستقل و دارای ماهیت ایدئولوژیکی متفاوت را تحمل نمی‌کنند و برای تغییر رفتار و حتی سرنگونی چنین کشورهایی از انواع حيله‌ها و شگردها استفاده کرده‌اند. در این میان تاریخ ایران مملو از دخالت کشورهای خارجی در سرنوشت این ملت است. ملت ایران شاهد انواع توطئه‌ها علیه دولت‌های مردمی و نهضت‌های اسلامی بوده‌اند. یکی از شگردهای قدرت‌های جهانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی سیاست تفرقه و حکومت کن می‌باشد. این سیاست پس از پیروزی انقلاب در رأس دستور کار دشمن قرار گرفت ولی با درایت و هوش‌مندی رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی قدس سره عقیم ماند. اما اکنون شواهد و ادله حاکی است که دستگاه تفرقه‌افکنی دشمن مجدداً به طور پیچیده و مدرن شروع به فعالیت کرده است.

مقام معظم رهبری در یکی از فرمایشاتشان با اشاره به این مطلب فرمودند:

«من می‌بینم امروز در خلال تبلیغات دشمنان که از بیرون مرزهای ما تبلیغ می‌کنند خط ایجاد اختلاف و تفرقه تعقیب می‌شود. البته اگر چه بعضی از آن‌ها دنباله‌هایی هم در داخل دارند و این طور نیست که یک‌سره بیرون این مرزها باشند، نه شعب باریکی در داخل هست که اگر جرأت کنند آن را بیشتر هم خواهند کرد! از این آزادی که بحمدالله در کشور هست، دارند سوء استفاده می‌کنند (اما) عمده مربوط به بیرون است. می‌بینم که خط تشنج، خط ایجاد اختلاف و تفرقه از طرف دشمن انقلاب و دشمن اسلام، از طرف مارهای زخم خورده، از طرف کسانی که انقلاب نفس آن‌ها را و جلوی مطامع آن‌ها را در طول سال‌ها متمادی گرفت، دارد تعقیب می‌شود.»^۴

انواع تفرقه

۱- دینی: ایجاد اختلاف بین ادیان آسمانی مثل اختلاف انداختن بین اسلام و مسیحیت و راه‌اندازی جنگ‌های صلیبی.

^۴ . بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۷۷/۱/۲۸ .

۲ - **مذهبی:** ایجاد اختلاف بین مذاهب اسلامی مثل شیعه و سنی و راه اندازی برادر کشی و جنگ بین ملت‌ها و کشورهای اسلامی.

۳ - **قومی:** ایجاد اختلاف بین اقوام ساکن در یک کشور مانند برافروختن آتش اختلاف بین کرد و ترک و فارس و بلوچ و... و مطرح کردن بحث خود مختاری در میان اقوام و گروه‌های مرزی.

۴ - **حزبی:** ایجاد اختلاف بین احزاب موجود در کشور مانند چپ و راست، میانه‌رو و تندرو و... .

۵ - **سازمانی:** ایجاد اختلاف بین سازمان‌ها و گروه‌های موجود در کشور مثل حوزه دانشگاه، مجلس و شورای نگهبان، سپاه پاسداران و ارتش و... .

۶ - **بین دولت و ملت:** ایجاد اختلاف بین دولت و ملت با ناکارآمد جلوه دادن دولت از طریق جنگ روانی و ایجاد بی‌اعتمادی در مردم و این از بزرگ‌ترین اهدافی است که دشمن در نظر داشته و هرگونه اقدامی را که لازم باشد انجام می‌دهد.

ابزار تفرقه

دشمن برای ایجاد تفرقه از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کند که عمده‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱ - **جنگ روانی:** روش‌هایی مثل شایعه‌سازی، مایوس کردن مردم، ایجاد شک در حاکمان، تحریف واقعیات و... از ابزارهای جنگ روانی و ایجاد اختلاف است.

۲ - **رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی:** وسایل ارتباط جمعی مثل روزنامه، ماهواره، کتاب، نشریه، تلویزیون، رادیو و... از ابزارهای اختلاف هستند می‌باشد.

۳ - **طرح مفاهیم کلی و مشتبه در جامعه:** مقام معظم رهبری در خصوص این امر مهم در یکی از بیانات خود در تاریخ ۱۳۷۸/۱/۲۶ فرمودند:

«یکی از چیزهایی که این وحدت را خدشه‌دار می‌کند، مفاهیم مشتبه‌ای است که دائما در فضای ذهنی مردم پرتاب می‌شود، هرکس هم به گونه‌ای آن‌ها را معنا می‌کند، یک عده از این طرف و یک عده از آن طرف، جنجال و اختلاف غیر لازم درست می‌شود. البته دشمن در همه این مسایل سود می‌برد و به احتمال زیاد در این مسایل یا در همه‌اش یا در بعضی‌اش دست هم دارد.»

آثار تفرقه

تفرقه آثار مخرب بسیاری دارد که هیچ فرد و گروهی از آن در امان نخواهد بود:

۱ - **زوال قدرت و شوکت:** قرآن کریم درباره تنازع میان مسلمانان و و آثار شوم آن می‌فرماید:

«بایکدیگر نزاع نکنید، چون تنازع موجب ضعف و سستی شما می‌شود و با آمدن ضعف، عزت و شکوه شما از بین می‌رود، بنابراین گرچه حفظ وحدت کار بسیار دشواری است، لیکن شما این دشواری را تحمل کنید، چون خدا با

صابران است و سرانجام در سایه صبر و استقامت موفق خواهید شد.»

« وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ »^۵.

۲ - ذلت و بردگی: بدیهی است که با از دست رفتن قدرت و شوکت، ذلت و بردگی نصیب مردم

خواهد شد.

روش مقابله با تفرقه

برای مقابله با تفرقه روشهای ذیل پیشنهاد می شود.

۱ - برخورد با عوامل تفرقه: در برخورد با عوامل تفرقه باید اقداماتی را به ترتیب به کار برد:

اول) ارشاد: باید سعی کرد عواملی را که در پی تفرقه افکنی هستند، ارشاد کرد، شاید این کار را از روی جهالت و یا غفلت انجام می دهند.

دوم) مهلت: باید بعد از ارشاد عوامل اختلاف و تفرقه به آنها مهلت داد تا به خود آیند و دست از کاری که انجام می دهند بردارند.

سوم) افشاگری: در صورتی که دشمن از عمل خود دست برنداشت باید چهره آن را برای مردم روشن ساخت تا مردم بدانند که نیت این افراد از کاری که می کنند ایجاد اختلاف و در نهایت کشاندن جامعه به ضعف و سستی و بردگی است و نیت خیری ندارند.

چهارم) برخورد: اگر دشمن اصرار به عمل خود داشت باید با او برخورد کرد.

۲ - ایجاد وحدت: در این جبهه باید سعی شود میان نیروهایی که اختلاف افتاده و یا این بیم وجود دارد

که تفرقه بیفتد، وحدت و یگانگی ایجاد کرد. ما این موضوع را به طور مستقلمورد بحث بررسی قرار می دهیم.

وحدت

«وحدت» در لغت به معنای یگانه شدن است و لغویان درباره معنای «اتحاد» گفته اند:

«اتحاد یکی شدن دو چیز موجود است»^۶.

بنابراین هرگاه چند چیز با حفظ خاصیت شخصی خود با هم یکی شوند، اتحاد حاصل خواهد شد.

اهمیت وحدت

حضرت علی علیه السلام وحدت را منت بزرگ خدای سبحان بر مردم دانسته است، آنجا که می فرماید:

«خداوند بر این امت منت گذارده و بین آنها الفت و اتحاد ایجاد کرده است که در سایه آن زندگی کنند و به

^۵ . انفال: ۴۶ .

^۶ . مجمع البحرین، ج ۴، ص ۴۷۶ .

کف حمایت آن پناهنده شوند، این نعمتی است که احدی نمی تواند بها و قیمتی برایش بگذارد، زیرا از هر بهایی گران قدر و از هر چیز پر ارزشی با ارزش تر است.»

از چنین سخنانی که از ائمه معصومین علیهم السلام صادر شده است می توان به اهمیت ویژه ای که مسأله وحدت و اتحاد دارد پی برد، پس نباید از کوشش برای این امر دریغ ورزید. چرا که وحدت مایه بقای جامعه و رسیدن به آرمان های ملی و برداشتن موانع پیشرفت است، از این جهت است که مظاهر وحدت در احکام اسلامی فراوان است از جمله می توان به اقامه نماز جماعت، نماز جمعه، مراسم حج و... اشاره کرد.

البته این احکام نشان از اهمیت وحدت و یک پارچگی امت اسلامی است. به همین دلیل باید نسبت به تحقق آن عنایت ویژه داشت.

عوامل و زمینه های وحدت

آنچه که می تواند زمینه ساز وحدت باشد این است که در تمام موارد اختلافی بر مشترکات تأکید شود و از موارد خاص و اختلافی پرهیز شود و اما موضوعاتی که می تواند در ایجاد وحدت به آن تأکید نمود عبارت اند از:

۱- هدف مشترک؛

۲- اصول و مبانی مشترک؛

۳- سیاست ها و خط مشی مشترک.

بنابراین می باید در اختلافات دینی بر توحید، در اختلافات مذهبی شیعه و سنی بر قرآن و پیامبر و اصل اسلام، در اختلافات قومی بر ملیت و تمامیت ارضی، در اختلافات حزبی و سیاسی بر اصل نظام اسلامی، در اختلافات سازمانی بر اصل تعالی نظام اسلامی و در اختلافات بین مردم و کارگزاران بر اصل نظام اسلامی تأکید شود و از اختلافات جزئی که به سلايق و تفکرات مختلف افراد و گروه ها برمی گردد، پرهیز کرد.

آثار وحدت

عمده ترین آثار وحدت عبارت اند از:

۱- عزت و حاکمیت جهانی؛

۲- اقتدار و امنیت ملی؛

۳- رشد و توسعه در زمینه های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی.

حضرت علی علیه السلام در خطبه ۱۹۲ نهج البلاغه آثار وحدت را به زیبایی به تصویر می کشند:

«از کيفرهایی که در اثر کردار بد و کارهای ناپسند بر امت های پیشین واقع شده است، بر حذر باشید و حالات آنها را در خوبی ها و سختی ها همواره به یاد آرید، نکند شما مانند آنان باشید! پس آن گاه که در تفاوت حال آنان

به هنگامی که در خوبی بودند و زمانی که در شر و بدی قرار داشتند. اندیشه نمودید، به سراغ کارهایی روید موجب عزت و اقتدار آنان شد و دشمنان را از آنان دور نموده، عافیت و سلامت به آنها روی آورد و نعمت را در اختیارشان قرارداد و کرامت و شخصیت باعث پیوند اجتماعی آنان شد، یعنی از تفرقه و پراکندگی اجتناب ورزیدند و بر الفت و هم گامی گماشتند و یکدیگر را به آن توصیه و تحریض نمودند. از هر کاری که ستون فقرات آنها را در هم شکست و قدرتشان را سست کرد، اجتناب ورزید، یعنی از کینه‌های درونی، بخل و حسادت و پشت کردن به هم، و ایجاد فتور و سستی بین جامعه، سخت دوری گزینید. در شرح حال مؤمنان پیشین تدبر کنید که چگونه در حال آزمایش و امتحان بودند! آیا مشکلات بیش از همه بر دوش آنان نبود؟ آیا بیش از همه مردم در شدت و زحمت نبودند؟ آیا از همه جهانیان در تنگنای بیشتری قرار نداشتند؟ فرعون‌ها آنان را برده خویش ساخته بودند و همواره در بدترین شکنجه‌ها قرار داشتند. تلخی‌های روزگار را به آنها چشانده، و این هم چنان با ذلت هلاکت و مقهوریت ادامه داشت، نه راهی داشتند که از این وضع سرباز زنند و نه طریقی برای دفاع از خود می‌یافتند تا آن گاه که خداوند جدیت و استقامت و صبر در برابر نامالایمات به خاطر محبتش و تحمل ناراحتی‌ها از خوف و خشتیتش را در آنها یافت. در این موقع از درون حلقه‌های تنگ بلا راه نجاتی برای‌شان گشود و ذلت را به عزت و ترس را به امنیت تبدیل کرد، یعنی آنها را حاکم، زمام‌دار و پیشوا گردانید. آن قدر کرامت و احترام از ناحیه خداوند به آنان رسید که حتی خیال آن را هم در سر نمی‌پروراندند. بنگرید آنها چگونه بودند. هنگامی که جمعیت‌های‌شان متحد، خواسته‌ها متفق، قلب‌ها و اندیشه‌ها معتدل، دست‌ها پشتیبان هم، شمشیرها یاری کننده یک‌دیگر، دیده‌ها نافذ و عزم‌ها و مقصودهای‌شان همه یکی بودند. آیا آنها مالک و سرپرست اقطار زمین نگردیدند؟ آیا زمام‌دار و رئیس همه جهانیان نشدند؟»

راه کارهای عملی و نظرات راه‌بردی وحدت

برخی از تدابیر عملی که می‌تواند در تحقق وحدت مؤثر باشد عبارتند از: تأکید بر مشترکات ادیان آسمانی، تأکید بر مشترکات مذهبی بین شیعه و سنی، تأکید بر مشترکات سیاسی بین احزاب و گروه‌ها، تأکید بر فرهنگ و تمامیت ارضی مشترک بین اقوام و قبایل، تأکید بر حفظ و حراست از اصل نظام اسلامی و... .
فراهم ساختن زمینه گفت‌وگو بین ادیان، مذاهب، احزاب، اقوام و قبایل و سازمان‌ها.
برخی نظرات راه‌بری که می‌تواند در تحقق وحدت مؤثر واقع شود عبارت‌اند از:

استفاده از رسانه‌های جمعی برای شفاف سازی در مسایل مشتبه، دشمن‌شناسی، فرهنگ‌سازی، وحدت و یک‌پارچگی، خنثی سازی توطئه‌های دشمنان، پذیرش سلايق مختلف و نظرات متفاوت و سازنده، ارائه معیارها و ملاک‌های صحیح وحدت در حوزه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی و جهانی، تأکید مراجع، علما و نخبگان جامعه بر اهمیت وحدت و پرهیز از اختلاف، توجه به موضوع وحدت به عنوان یک راه کار عملی جهت مقابله با

دشمن.

به امید روزی که تمام انسان‌ها در پرتو ظهور یگانه منجی عالم بشریت حضرت مهدی (عج)، وحدت و یگانگی را پیشه خود ساخته و به توحید و کمال لایق خود برسند.
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

منابع

- ۱- قرآن کریم.
 - ۲- نهج البلاغه.
 - ۳- شمیم ولایت، آیه الله جوادی آملی.
 - ۴- وحدت، مواضع امام و رهبری، رفتار جناح‌ها، سیامک باقری.
 - ۵- واژگان پژوهی قرآن، دکتر محمود سرمدی.
 - ۶- نفاق در قرآن، سید احمد خاتمی.
 - ۷- حجاب‌های معرفت، حسین کریمی.
 - ۸- شیطان کیست، احمد زمردیان.
 - ۹- جامعه و تاریخ، آیه الله مصباح یزدی.
 - ۱۰- حدیث ولایت، مقام معظم رهبری.
- منبع: مرکز رسیدگی به امور مساجد